שלטונם ? מה מסתתר מאחורי המאבק המר על החוק החדש לשיווק פרי־הדר ?

אחוזה פרטית של 250 מיליון

דלת שטח הפרדסים. בשנת 1962 הוא יגיע לסכום כפול, קרוב ל־260 מיליון ל״י.

חצי תריסר אנשים, המחזיקים בידיהם את השלטון המוחלט על סכום עצום כזה, כוחם האישי אדיר. גם כשהם האנשים ההגונים ביותר בעולם, נותן להם הדבר מעמד חב־רתי וכלכלי שכמעט אין שני לו במדינה. הם יכולים לרומם ולהשמיד כל פרדסן יחיד, לתת משרות שמנות לבני־חסותם, לחלק כיד המלך שליחויות לחוץ־לארץ.

★ ★ ★

קיק־בק במטבע־חוץ

זה חמצב האובייקטיבי, שאינו קשור כמעט באישיות השליטים. כך הוא כשעומדים בראש המועצה האנשים ההגונים ביותר בעולם. אולם ייתכן כי אינם מחוירים לעצמם מה עלול לקרות אם יצליח אדם פחות הגון לחדור לתוך מנגנון זה. ה־הזדמנויות הפתוחות לפניו הן אדירות. דוג־מה קטנה: אנשי המועצה לשיווק פרי הדר קובעים לאילו סוחרים בחוץ־לארץ לתת את הפרי הישראלי למכירה. והוא עסק של 50 מיליון דולאר לשנה. הקומיסיון אשר הסו־חרים מפיקים מעסק זה מגיע ל־2 עד 2.5 מיליון דולאר. באנגליה לבד מרוויחים הסו־חרים, הנבחרים על־ידי נציגי המועצה, סכום של למעלה ממיליון דולאר.

לאדם בלתי־הגון, אם אי־פעם יצליח איש כזה לחדור למנגנון המועצה, פתוחה כאן הזדמנות נהדרת לקבל „קיק־בק" — קו־מיסיון חוזר סודי, במטבע חוץ, חופשי מכל מס הכנסה, שמור לבטח בבנק שווייצי.

מצב זה כרוך בעצם המיבנה של שיווק פרי־הדר. לכן יש ערך עצום לצורת השל־טון במועצה. אם ישלטו בה נציגים אמי־תיים ונבחרים של הפרדסנים, העומדים תחת ביקורת מתמדת מצד שולחיהם, אפשר יהיה למנוע במידה רבה את הסכנות הכרוכות בכך. אולם אם יהיה השלטון בידי אנשים ממונים, שאינם אחראים בפני איש, והיכולים להשתיק מראש כל ביקורת הוגות לשליטתם לחיים ולמוות על גורל הפרדסנים, הרי תי־וצר פירצה הקוראת להתנוונות.

★ ★ ★

עשרה אנשים פרטיים

זאור שיקולים אלה, ישנו עניין רב מאוד בהרכב האישי של רשימת המוע־מדים למועצת השיווק החדשה. לרבים מד־בריה יש מכנה משותף מעניין אחד: יש להם עסקים פרטיים, העלולים להתנגש עם תפקידם במועצה.

אנשים כאלה עלולים להיות במצב אשר בו הם מופיעים בשני עברי השולחן, בשעה שיתנהל משא־ומתן על עשרות או מאות אלפי לירות. הם ייצגו את ציבור הפרדסנים מצד אחד, אך עלולים לייצג את האינטרסים הנגדיים מצד שני.

הבולטים שבין המועמדים, כנציגים־כביכול של הסקטור ה„פרטי":

● **יצחק רוקח,** 63, יליד יפו, שליט בענף ההדרים מאז ייסוד פרדס סינדיקאט בשנת 1939. אולם רוקח וקבוצתו הם גם בעלי 45% מהון המניות של חברת שירותי־ים מאוחדים, העוסקת בפריקת הפרי מן ה־משאיות והרכבתו והטענתו על האוניות ב־נמל. מכיון שהמועצה היא המנהלת את המשא־ומתן על מחיר ההטענה, והו אינטרס מתנגש ברור.

הבדל של 10 פרוטות במחיר ההטענה של תיבה אחת, למשל, יהווה הבדל של 70 אלף ל״י במאזן שירותי־ים מאוחדים, ולמעלה מ־30 אלף לירות לחלקם של רוקח וקבוצתו בחברה זו.

רוקח שותף גם במפעלים אחרים. בין השאר: מחסני־קירור, בהם מאחסנת המועצה פרי לשיווק בקיץ.

● **אברהם פולני,** המס׳ 2 של רוקח, הוא גם המנהל השכיר של פרדס סינדי־קאט, אשר רוקח הוא מנהלו הכללי. פולני הוא בעל בתי־אריזה ברחובות ובנתניה. ל־פרדס סינדיקאט יש חלק ניכר בסוכנויות של קוי־אוניות זרים, באמצעות חברות־הבת שלה, אשר רוחיהן מגיעות לסינדיקאט.

אולם המועצה קובעת את מחירי האחסנה בבתי־האריזה, המגיעים לסכומים גדולים מאוד, ואת מחירי האריזה בחומרים חדשים. היא משתתפת בקביעת מחירי התובלה ה־ימית.

מחיר התובלה, שהגיע ל־15 מיליונים ל״י בשנה שעברה, שרק חלק קטן ממנו הולך לחברת צ״ם, שווה למעשה לכל הרווח ה־מגיע לפרדסנים הפרטיים, אחרי ניכוי ה־מיסים. קשה להבין כיצד ישתתף במועצת השיווק אדם שיש לו עניין בצד זה של ה־עיסקה. קשה עוד יותר להבין כיצד יכול איש זה לבוא בתלונות אל האוניות אם יחורו, למשל, המקרים שהיו כאשר אוחסן הפרי על הסיפון הפתוח של האוניות ונ־זוק, או אם האוניות אינן מגיעות בזמן. איזה צד ייצגו רוקח ופולני בסכסוך כזה?

● **יעקוב בן־עזר,** שותפו של פולני בבית־האריזה בנתניה, ושותף בבתי אריזה נוספים. המועצה, אשר בן־עזר מקווה להיות חברה, היא שחילקה ותחלק כספים לבניית בתי־אריזה.

● **צבי איזקסון,** גם הוא מותיקי ה־ענף, שלבני משפחתו יהיה עתה חלק ניכר בעסקי אוניות, כפי שנמסר זה עתה.

● **מנדס זאקס,** שברשותו נמצא בית־אריזה בגן־חיים, מנהל כללי של מהדרין, חברה העוסקת בנטיעות, חבר מועצת המנ־הלים של בנק לאומי, חבר הנהלת חברת ה־חשמל. בכל העניינים הנוגעים לאריזה ול־אשראי, היה נציגם של אינטרסים מתנגשים.

● **נחמיה איכיוב,** מנהל בית־ה־אריזה בוסתן בפתח־תקוה.

● **מאיר הלמר,** גם הוא מנהל בית־אריזה.

מבין שאר שלושת הנציגים ה„פרטיים", אחד היה סוכן שמכר חומרים למועצה, ה־שני היה סוכן קניות, השלישי הוא חבר הנהלת פרדס סינדיקאט.

ברור כשמש כי רוב האנשים האלה לא רק שהינם תלויים תלות מוחלטת בחסדיו האישיים של יצחק רוקח ושותפיו בשלטון האמיתי, אלא שיש להם אינטרסים צדדיים, שלא תמיד יכולים לעלות בקנה אחד עם ה־אינטרס הפשוט של הפרדסן הפשוט: לקבל את המחיר הגבוה ביותר עבור הפרי, ול־שלם את המחיר הנמוך ביותר עבור ה־אריזה והשרותים הכרוכים בשוקו של הפרי.

מגוחך עוד יותר כי שכירי ציבור הפרדס־נים יהיו לפתע פתאום שליטים לחיים ול־קח כזאת, שאל אחד הפרדסנים לפני חודש באסיפה סוערת, מדוע אינם יכולים לשלם יותר גם לפרדסנים המקומיים?

מצב מאלף זה מסביר את העניין של ה־סקטור ה„שמאלי" בקיום שלטונם של ה־פיאודלים ה„ימנים", על בסיס של „שמור לי ואשמור לך". ואין ספק שבחשבון לשותפ־ארוך כדאי להם ליצור שלטון מוחלט, כי בעוד כחמש שנים יהיה לשמאל, לפי תוכ־ניתו, רוב בענף ההדרים.

בסיס דומה קיים ביחסים בין הפיאודלים והממשלה. כי לשרים מסויימים בממשלה לא איכפת שהפרדסן הפרטי יהיה משועבד ומנוצל בידי הפיאודלים שלו, כל עוד חלר־

נשיאות אסיפת־המחאה*

פיאודלים + רווחי „תנובה"

אסיפת־מחאה נגד חוק ההדרים בחדרה

שלטון + עסקים פרטיים

יים פיאודלים פרטיים אלה בחסדי המ־שלה.

ואמנם, זהו מצב נוח. פיאודל „ימני", ה־שליט בענף בתוקף מינוי מטעם השר הס־פא״י לא יצא למלחמת־מחץ נגד הממשלה כדי להשיג לפרדסן שער־מטבע של 2650 פרוטה לדולאר, כפי שהשיגו שאר הייצוא־נים. הוא יסתפק ב־600 פרוטה פחות, תמו־רת הזכות לנהל בשקט את עסקיו שלו ב־חסות הממשלה. ואילו הנהגה אחרת של ציבור הפרדסנים תעשה צרות ותדרוש שעד הוגן.

יש עוד נימוק טוב. לא רק תנובה ו־יכין־חקל מעוניינות במחיר נמוך לפרי ה־הדר בשוק המקומי. גם הממשלה מעוניינת בכך. כי הפרי נכלל במדד יוקר־המחיה. הוא מהווה בו את אחד הסעיפים המעטים שמחיר־רם לא עלה בשנים האחרונות. אם תעמוד בראש הפרדסנים הנהגה לוחמת, שתדרוש מחיר גבוה יותר, יקפוץ המדד שוב, יתן כאב־ראש לשר־האוצר.

ייתכן שזו הארץ היחידה בעולם בה ער־לים התפוזים בשוק פחות מאשר תפוח־אדמה וירקות רבים. היא גם היחידה בה ק״ג של תפוח־עץ, שאינם כלולים במדד, מחירו שווה לזה של 25 ק״ג תפוחי־זהב.

★ ★ ★

המשוש חנצחי

כך נוצרה האידיליה. משוש נצחי של הפיאודלים הפרטיים, השמאל והממשלה, ששלטונו רובץ על ענף ההדרים — כמו על עשרות ענפי משק אחרים — ומונע את התפתחותו הדינאמית. ספק רב הוא אם המדינה, הממשלה, היוזמה הפר־טית ואפילו משק הפועלים — מרוויחים מן הסידור הזה בטווח ארוך. אולם אין שום ספק שהוא כדאי מאוד לפיאודלים עצמם.

אם ימנה שר־החקלאות את המועצה ה־חדשה, לא יהיה זה אלא מסמר נוסף ב־ארון־המתים של החרות הכלכלית של האז־רח בישראל.

---

* נואם אחרוני, יושבים סו״ד בן־ציון, לקריץ, ריבלין, רפיח, מכנס.

מות על אותם הפרדסנים המשלמים להם את המשכורת, עד כדי יכולת לפגוע קשות בכל פרדסן שיתנגד להם.

אין כל צורך להטיל חשד ביושרם האישי של חבר זה או אחר במועצה המוצעת. ה־זיכוח אינו אישי. הוא עקרוני הרבה יותר. הוא נוגע לעצם התופעה הבלתי־בריאה כי אנשים המייצגים אינטרסים שונים ומתנגשים יישבו במועצה זו.

★ ★ ★

„שמור לי ואשמור לך"

למעשה נוצר נגב שקבוצה זעירה של וותיקים, בעזרת אנשי־שלומם ומ־שרתיהם, הפכו עסק של 130 מיליון ל״י לשנה לאחוזה פרטית שלהם. הם הקובעים את מחירי הפרי ובוחרים באנשים המפיקים את רווחי המיליונים מן המכירה; הם ה־קובעים את מחיר התובלה בים ובוחרים ב־קוי האוניות הזוכים לכך; הם הקובעים את מחיר חומרי האריזה וצורתה, ומ־לקנות את החומרים, אם תתקבל הצעת־החוק החדשה, יוכלו להפוך את הפרדסן לסקיד שכיר של המועצה, לשלוח את בל־שיהם לפרוץ לביתו ללא צו־חיפוש, להכ־ריחו למסור עדות המפלילה את עצמו (דבר שאינו נדרש גם מבוגד או רוצח). ואת כל זה הם יכולים לעשות בשם היוזמה הפרטית, שהם עצמם ראשי דובריה.

מדוע נכנס השמאל לשותפות עם אנשים אלה ומקיים את שלטונם המוחלט? הסיבה לכך נעוצה בזהות האינטרסים הכלכליים.

המועצה קובעת את מחיר הפרי הנמכר לבתי־החרושת המקומיים לשימורי־הדרים. ב־מועצה החדשה יהיו גם נציגי תנובה, ש־מעולם לא גידלה תפוזים. אולם תנובה ו־יכין־חקל הם בעלי כמה מבתי־החרושת ה־חשובים ביותר לשימורים.

לפי ההסכם האחרון, קבעה המועצה את מחיר הפרי לבתי־החרושת האלה בסך 45 ל״י לטון — פחות מהוצאות הגידול עצמן. אולם אותם בתי־החרושת גם קונים (מחוסר פרי מספיק בארץ) תרכיז פרי־הדר מאמרי־קה, במחיר השווה ל־80 ל״י בערך לטון של פרי, ומוכרים את התרכיז הזה עם רווח בחוץ־לארץ. אם הם יכולים להרוויח בעיס־